

# Mededelingen van het Boswezen, de Houtvoorziening en de Jacht

## ECONOMISCH ONDERZOEK IN DE BOSBOUW RAPPORT VAN DE ECONOMISCHE COMMISSIE VAN HET BOSSCHAP

Aangezien het Bosschap voorgelicht wenste te worden inzake de omvang en de organisatie van de gewenste activiteiten op economisch gebied in de bosbouw, werd in begin 1959 besloten een commissie in te stellen, die het bestuur van het Bosschap ter zake van advies zou kunnen dienen. De navolgende personen werden bereid gevonden zitting te nemen in de commissie: dr Th. C. Oudemans, voorzitter, prof. dr J. H. Becking, ir H. J. A. Hendriks, G. H. E. Hilken ec. drs, H. Kikkert, ir E. Reinders, ir H. W. Schenkenberg van Mierop, ir H. Vredeling en mr S. J. Halbertsma, secretaris.

Bij de instelling van de commissie heeft het Bosschap gesteld, dat de commissie zich onder andere omtrent de volgende vraagpunten zou moeten beraden:

- a) welke belangrijke vraagstukken op economisch gebied doen zich voor in de bosbouw;
- b) welke gegevens zijn in eerste aanleg vereist om deze vraagstukken tot oplossing te kunnen brengen;
- c) hoe kunnen deze gegevens het beste worden verzameld;
- d) hoe dienen deze gegevens te worden geïnterpreteerd ten behoeve van het te voeren bosbouwbeleid en de te geven voorlichting.

### *Economische vraagstukken*

Een systematische inventarisatie van de economische vraagstukken in de bosbouw dient naar de mening van de commissie te berusten op kennis inzake de relatie tussen kosten en opbrengsten. Voor een economisch inzicht in een bepaald bedrijf of bedrijfstak is namelijk kennis van de kosten en van de opbrengsten een eerste voorwaarde. Op basis hiervan kunnen de vraagstukken op economisch gebied als volgt worden geschematiseerd:

I. Inzicht omtrent de afzetmogelijkheden (marktanalyse). Hiervoor dient men o.a. eerst te beschikken over kennis inzake de huidige stand van de produktie.

II. Inzicht omtrent de verhouding tussen kosten en opbrengsten (rentabiliteit) ter bepaling van de optimale produktietechniek. Hiertoe behoort allereerst een kostprijsonderzoek, dat de basis vormt voor een verder zo rationeel mogelijk produceren, alsmede voor het berekenen van de rentabiliteit. In verband met het streven naar verbetering van de produktiviteit en de rentabiliteit moet dit gedeelte van het onderzoek van groot belang worden geacht. Ook is een inzicht omtrent de optimale produktietechniek van belang voor de afzetmogelijkheden, omdat de kostprijs mede bepalend is voor de aanbodprijs.

III. Stabiele werkgelegenheid is een sociaal belang voor de werknemers, maar is ook voor de ondernemers een belangrijk punt, omdat het

een mogelijkheid schept tot een vaste geschoolde arbeidersstand. Door een geschoolde arbeidersstand kan men komen tot een betere prestatie. Ook een goede verdeling van de arbeid over het gehele jaar is een belangrijke aangelegenheid. Nu de maatschappelijke ontwikkeling wijst in de richting van een verdere verkorting van de arbeidstijd is het wenselijk, dat ook aan dit punt aandacht wordt besteed, aangezien het in nauw verband staat met het in II gestelde inzake verhoging van de produktiviteit.

De hiervoor gegeven beschouwing kan als volgt nader worden omschreven, voor wat de bosbouw betreft:

### I. Afzetmogelijkheden bosbouwprodukten

Hiervoor dient men een nader inzicht te verkrijgen in de navolgende punten:

a) de inlandse houtproduktie; hierbij zal onderscheid gemaakt dienen te worden tussen kap en bijgroei;

b) de afzet van het inlandse hout, gesplitst naar binnenlands verbruik en export;

c) oorzaken van de prijsschommelingen van het hout in Nederland. In dit kader is het van belang op de hoogte te zijn van de concurrentieverhoudingen tussen het inlandse hout, zowel ten opzichte van het geïmporteerde hout, als van vervangende materialen in het algemeen;

d) in verband met de E.E.G. is kennis van het handelsverkeer tussen de partnerlanden van groot belang;

e) mogelijke invloed van het gemeenschappelijk landbouwbeleid in de E.E.G. op de bosbouw in Nederland.

Bij de marktanalyse zullen de prijsverhoudingen tussen de verschillende houtsoorten, zomede de bij elk dezer te onderscheiden sortimentsgroepen tot uitdrukking moeten komen. Bij een marktanalyse is een kapanalyse noodzakelijk.

### II. Optimale produktietechniek en de rentabiliteit in de bosbouw

Hiervoor dient men eerst te verrichten:

a) onderzoek naar de produktiekosten (kostprijsberekening); op basis van dit onderzoek kan men komen tot:

b) rentabiliteitsberekeningen, en

c) bepaling van de optimale produktietechniek (rationalisatie in het bedrijf).

### III. Werkgelegenheid en arbeidsvoorziening in de bosbouw

In verband met een stabiele werkgelegenheid, het scheppen van een vaste geschoolde arbeidersstand en bevordering van de arbeidsprestatie, is het gewenst, dat een onderzoek wordt ingesteld naar:

a) de bosarbeidersstand in Nederland. Het Landbouw-Economisch Instituut heeft inmiddels reeds een aanvang gemaakt met een dergelijk onderzoek;

b) arbeids- en rusttijden in de bosbouw.

### *Economisch onderzoek*

De commissie is tot de overtuiging gekomen, dat om de vorengenoemde vraagstukken tot een oplossing te brengen economisch onderzoek in de

bosbouw gewenst is. Het steeds dichter wordende net van economische relaties maakt een systematische bestudering van de problemen hoe langer hoe meer noodzakelijk. De commissie heeft het Bosschap reeds aanbevolen, dat zij het op prijs zou stellen, indien de navolgende onderwerpen op korte termijn zouden kunnen worden onderzocht; in de afgelopen 2 jaren:

- 1) een overzicht van de inlandse houtproductie;
- 2) een overzicht van de afzet van palen van inlands hout;
- 3) een overzicht van de afzet van palen van buitenlands hout;
- 4) een overzicht van de afzet van palen van beton.

Daarmee is geenszins gezegd, dat het onderzoek hiermede is afgesloten. Het betreft slechts een bepaald facet. De eerder genoemde vraagstukken zijn echter veel omvattend en vereisen ook een regelmatig bijhouden van de gegevens, dat het economisch onderzoek in de bosbouw van blijvende aard moet worden geacht. De commissie heeft zich daarbij rekenschap gegeven, dat het economisch onderzoek niet meteen in zijn volle omvang kan worden aangepakt. Een inventarisatie van kap en afzet van hout kan echter als een begin worden beschouwd.

De praktijk zal er het meest mee gebaat zijn, indien voortdurend over economische gegevens kan worden beschikt en indien zij ook op redelijk korte termijn kunnen worden verschaft. In de bosbouw bestaat ten aanzien van economisch onderzoek een grote achterstand, die zal dienen te worden ingehaald. De commissie is er zich van bewust, dat, wil men doeltreffend kunnen werken, een goede basis voor het economisch onderzoek zal moeten worden gelegd.

#### *Plaats van het onderzoek*

De commissie heeft zich uitvoerig beraden over de verschillende mogelijkheden. Daarbij is zij tot de conclusie gekomen, dat gezien ook de ervaringen in de landbouw en de visserij, het van groot belang is, dat het bedrijfsleven langs organisatorische weg zo nauw mogelijk bij het onderzoek is betrokken.

Het is gewenst het onderzoek niet onder te brengen bij het orgaan van het bedrijfsleven c.q. het Bosschap en evenmin bij het Ministerie van Landbouw en Visserij c.q. het Staatsbosbeheer. Deze beide beleidsinstanties zullen wel de opdrachten aan de onderzoekinstelling dienen te geven, doch het onderzoek zelf zal overigens in een objectieve sfeer moeten worden verricht.

In de praktijk zal regelmatig contact moeten worden onderhouden tussen de onderzoekinstelling en de beide genoemde beleidsinstanties. Daarbij is de plaats van vestiging niet van groot belang, doch het is wel gewenst, dat het onderzoek in een economisch milieu geschiedt.

Thans zullen de verschillende mogelijkheden worden besproken.

#### **A. Staatsbosbeheer**

Hoewel er reeds op is gewezen, dat het onderzoek niet zal dienen te worden ondergebracht bij de beleidsinstanties, het Bosschap en het Ministerie van Landbouw en Visserij c.q. het Staatsbosbeheer, heeft de commissie toch nader onderzocht, of het aanbeveling zou verdienen het economisch onderzoek bij het Staatsbosbeheer onder te brengen.

Het Staatsbosbeheer heeft door zijn omvang en zijn vertakkingen over het gehele land uiteraard de beschikking over veel materiaal. Ook de bedrijfsboekhouding van het Staatsbosbeheer zal belangrijke gegevens kunnen verschaffen. Mede gezien het feit, dat het Staatsbosbeheer ook bedrijfsgenoot is, komt het de commissie ter wille van de objectiviteit echter niet gewenst voor dat het Staatsbosbeheer met economisch onderzoek zou worden belast. Wél zal het Staatsbosbeheer aan de onderzoekinstelling in de toekomst veel belangrijk materiaal kunnen leveren.

#### B. Landbouwhogeschool te Wageningen

Het ware denkbaar het economisch onderzoek aan de Landbouwhogeschool te Wageningen te verbinden. Dit zou het voordeel hebben, dat men profijt zou kunnen trekken van de aanwezigheid van uitgebreide dokumentatie en van de ervaring van personen op velerlei gebied. Het bezwaar zou evenwel zijn, dat bedoelde dokumentatie verspreid is over verschillende instituten, terwijl de bedoelde personen ook bij verschillende instituten werkzaam zijn. Voorts is de continuïteit van het onderzoek, alsmede de richting waarin het zich ontwikkelt in hoge mate afhankelijk van de persoon en de belangstelling der zittende hoogleraren.

De commissie is van oordeel, dat het geen aanbeveling verdient economisch onderzoek bij de Landbouwhogeschool onder te brengen. De daarvoor in aanmerking komende hoogleraren zullen door middel van adviescommissies bij het onderzoekswerk betrokken dienen te worden.

#### C. Stichting Bosbouwproefstation „De Dorschkamp”

Een instelling voor toegepast natuurwetenschappelijk onderzoek zal zonder meer geen bemoeienis hebben met vraagstukken van economische aard. In de praktijk blijkt echter meer en meer, dat behoefte wordt gevoeld, dat technische instituten ook in economisch opzicht worden toegerust. Technisch kan immers een probleem goed zijn opgelost, doch indien niet met de economische facetten rekening is gehouden, zal het resultaat voor de praktijk meestal niet bruikbaar zijn. Dit betreft dan vraagstukken, waarvan de technische facetten reeds door het Bosbouwproefstation worden behandeld. Deze facetten zullen ook van economische kant bekeken moeten worden.

De commissie is dan ook van gevoelen, dat het Bosbouwproefstation in de toekomst ook aan dit punt aandacht zal moeten schenken, wil het zijn taak op de juiste wijze vervullen. Het Bosbouwproefstation zou zich met onderzoek van bepaalde onderdelen moeten bezig houden. Degeen, die dit onderzoek verricht zal goed op de hoogte moeten zijn van de technische toepassingen in de praktijk.

De commissie heeft voorts nagegaan, of het geen aanbeveling verdient, dat alle economisch onderzoek bij het Bosbouwproefstation wordt ondergebracht. Men zou dan het voordeel hebben, dat alle onderzoek in de bosbouw, zowel in economisch opzicht in zijn volle omvang als technisch bij één instituut zou zijn ondergebracht. Zoals reeds hierboven naar voren is gebracht, is de commissie echter van oordeel, dat het van groot belang is, dat het economisch onderzoek in een economisch milieu plaats vindt.

Bij onderbrenging van het economisch onderzoek bij het Bosbouwproefstation zouden — afgezien van bezwaren van principële aard, dat economisch onderzoek geen zaak is die T.N.O. regardeert — de economische

onderzoekers teveel in een technisch milieu moeten werken en het economisch onderzoek zou dan teveel in de verdrukking kunnen komen. Voorts is de gewenste onafhankelijkheid van de economische onderzoeker ten opzichte van de beleidsinstanties, die reeds hierboven werd bepleit, ook van toepassing op de techniek. Ook zou het bestuur van het Bosbouwproefstation dan dienen te worden gewijzigd, aangezien er bij de huidige samenstelling slechts rekening mede is gehouden, dat het Bosbouwproefstation werkzaamheden op toegepast natuurwetenschappelijk gebied verricht. De commissie meent deze oplossing niet te moeten aanbevelen.

Wél zal het Bosbouwproefstation en dit geldt ook voor het Instituut van Bosbouwkundig Onderzoek van de Landbouwhogeschool, de resultaten van het economisch onderzoek, dat elders wordt verricht, moeten verwerken met het oog op de techniek, zoals het Boschap de resultaten zal dienen te verwerken met het oog op het beleid.

#### D. Nederlands Economisch Instituut

Het Nederlands Economisch Instituut te Rotterdam is een zelfstandige stichting, die echter een band onderhoudt met de Economische Hogeschool, doordat de 5 directeurs tevens hoogleraar zijn aan de Economische Hogeschool, Het Nederlands Economisch Instituut bevat verschillende afdelingen, o.a. ook voor landbouw-economisch onderzoek, met name agrarisch marktonderzoek. De stichting is „self supporting”; de inkomsten worden grotendeels verkregen door incidentele opdrachten. Er zijn evenwel ook contacten van permanente aard.

De commissie is van gevoelen, dat er zeker mogelijkheden liggen om onderzoekingen op algemeen economisch terrein door het Nederlands Economisch Instituut te doen verrichten. De commissie is zich hierbij echter bewust, dat onderzoekingen voor marktonderzoek in het verticale vlak liggen en dat de houthandel hierbij dan dient te worden betrokken.

#### E. Landbouw-Economisch Instituut

De commissie heeft nagegaan, of het geen aanbeveling verdient, dat een afdeling bosbouw bij het Landbouw-Economisch Instituut wordt geformeerd, zoals dat ook voor de visserij is geschied. Dit zou vele voordelen bieden; men zou dan volledig gebruik kunnen maken van het bestaande apparaat, zoals de afdeling Statistiek. Ook zouden die personen van het L.E.I., die reeds eerder voor de bosbouw hebben gewerkt, bijvoorbeeld voor de kostprijberekeningen en het arbeidersonderzoek, kunnen worden ingeschakeld voor het economisch onderzoek in de bosbouw. Het onderzoek in de bosbouw zal dan ook plaats hebben in een economisch milieu.

Contact van de personen, die voor de bosbouw zouden werken met andere economisch geschoolde functionarissen van het L.E.I., zou zeer vruchtdragend kunnen zijn. Daarbij dient te worden bedacht, dat in wezen de problemen dezelfde zijn, of het nu landbouw, tuinbouw, bosbouw of visserij betreft. Het tot ontwikkeling brengen van het economisch onderzoek in de bosbouw zal sneller en beter verlopen, wanneer men het kan afstemmen op de resultaten en ervaringen, die elders zijn opgedaan. Door middel van een advies-commissie zou het contact met het bedrijfsleven kunnen worden onderhouden. Met de functionaris van de nieuw

in te stellen Commissie Inlands Hout zou dan ook gemakkelijk contact kunnen worden onderhouden.

Ook in financieel opzicht zou een goede regeling kunnen worden getroffen, daar het Ministerie van Landbouw en Visserij ongetwijfeld de helft van de kosten voor zijn rekening zou willen nemen. De andere helft zou dan voor rekening van het Bosschap komen, zoals ook het Landbouwschap en het Visserijschap de helft van de kosten van het economisch onderzoek betalen. De totale kosten kunnen op rond f 60.000 worden geraamd, waarbij rekening is gehouden met de aanstelling van een wetenschappelijke medewerker, enig hulppersoneel en kantoorkosten. Door gebruik te maken van de bestaande outillage zal men veel goedkoper en efficiënter kunnen werken, dan wanneer het economisch onderzoek elders geheel van onderen af zou moeten worden opgebouwd.

De werkzaamheden zijn niet door één persoon te verrichten; het economisch onderzoek wordt verricht door verschillende personen, die onderling samenwerken. Het L.E.I. biedt daartoe alle mogelijkheden. De commissie ad hoc gegevens bosarbeiders, die onder voorzitterschap stond van prof. dr J. F. Kools, beval reeds aan, dat een afdeling bosbouw bij het L.E.I. zou worden ingesteld.

De commissie is tot de conclusie gekomen, dat de vorming van een afdeling bosbouw bij het L.E.I., ook in organisatorisch en in financieel opzicht de beste oplossing is. Nader overleg zal dienen te worden gepleegd voor een bevredigende regeling, waarbij het o.a. aanbeveling zal verdienen dat een vaste commissie bosbouw zal worden geformeerd en dat voor de bosbouw-afdeling een afzonderlijke begroting en rekening wordt opgesteld.

In de praktijk zal dan kunnen blijken in hoeverre er behoefte bestaat aan contact met andere instellingen, zoals het Nederlands Economisch Instituut te Rotterdam en het Nederlands Instituut voor Agrarisch Markt-onderzoek te 's-Gravenhage, die beide werken op basis van opdrachten.

#### *Interpretatie ten behoeve van het te voeren bosbouwbeleid en de te geven voorlichting*

De beide beleidsinstanties in de bosbouw, het Ministerie van Landbouw en Visserij en het Bosschap, zijn, hoewel het Ministerie van Landbouw door zijn uitgebreid apparaat over meer mogelijkheden beschikt, geen van beiden voldoende uitgerust voor het verrichten van werkzaamheden op economisch gebied in de bosbouw.

De commissie is er zich van bewust, dat de grens tussen economisch onderzoek en economisch beleid vaak vaag is. Cijfers kunnen op verschillende wijzen worden gegroepeerd, afhankelijk van de vraag, waar men ze op richt. Degenen, die beleidsbeslissingen nemen, zullen behoorlijk moeten zijn georiënteerd. In elk geval dienen de basisgegevens op de juiste wijze te worden verzameld, gegroepeerd en verwerkt.

Voor het bestuur van het Bosschap zal het vaak moeilijk zijn een duidelijk inzicht te verkrijgen en nog moeilijker om een juist advies op te stellen of een verantwoorde beslissing te nemen, indien het secretariaat van het Bosschap niet voldoende gelegenheid zou hebben om de materie voor het bestuur voor te bereiden en om erop toe te zien, dat het te verrichten onderzoek de gewenste gegevens verschaft. De commissie meent dat in de toekomst, wanneer het economisch onderzoek eenmaal op gang

is gekomen, voldoende zal blijken in hoeverre het secretariaat van het Bosschap ter zake voldoende geoutilleerd is. De commissie wil echter opmerken, dat zij het gewenst acht, dat er een permanent contact bestaat tussen de opdrachtgever en het onderzoeksinstituut.

Aan de kant van de opdrachtgevers (Ministerie van Landbouw en Visserij en het Bosschap) zullen deskundigen, d.w.z. economen of bosbouwkundige ingenieurs met een economische opleiding, de rapporten van de instituten moeten kunnen interpreteren om een brug te slaan tussen theorie en praktijk.

#### *Samenvatting*

1. De commissie is van oordeel, dat economisch onderzoek een blijvend karakter moet dragen.

2. De commissie is van oordeel, dat economisch onderzoek het beste in een economisch milieu kan plaats vinden door een bosbouwkundig ingenieur en dat het Landbouw-Economisch Instituut daartoe het meest geëigende instituut is. Samenwerking met andere instellingen is daarbij noodzakelijk.

3. De commissie acht het wenselijk, dat zowel het orgaan van het bedrijfsleven (Bosschap) als de instituten voor bosbouwkundig onderzoek de resultaten van het economisch onderzoek zullen kunnen verwerken. Op welke wijze de desbetreffende instellingen een en ander willen bereiken, is in eerste instantie een aangelegenheid van die desbetreffende instellingen zelf.

4. De commissie geeft het bestuur van het Bosschap in overweging de nodige stappen te ondernemen, opdat zo spoedig mogelijk de organisatie van dit onderzoek met het Landbouw-Economisch Instituut kan worden geregeld en de voor het onderzoek benodigde gelden voor de ene helft door het Bosschap en voor de andere helft door het Ministerie van Landbouw en Visserij beschikbaar kunnen worden gesteld.

#### *N.B.*

Inmiddels heeft het Bestuur van het Bosschap besloten dat dit onderzoek ter hand zal worden genomen. De Minister van Landbouw en Visserij en het Bestuur van het Landbouw-Economisch Instituut hebben zich ermede kunnen verenigen, dat economisch onderzoek voor de bosbouw blijvend door het L.E.I. zal worden verricht. Hierbij is uitgegaan van een opzet van f 30.000 per jaar, waarvan f 15.000 te betalen door het Ministerie van Landbouw en Visserij en f 15.000 door het Bosschap.